

UN MUȘCELEAN CELEBRU – MIHAI TICAN (RUMANO)

PROF. VINTILĂ PURNICHÎ*

O personalitate de frunte a Mușcelului, care cu mândrie a purtat numele țării sale prin toate continentele lumii, a fost Mihai Tican – RUMANO. Anul acesta (2005) s-au împlinit 110 ani de la nașterea sa reală (1895). Nașterea oficială, așa cum reiese din acte, a lui Mihai Tican, a fost cu doi ani mai devreme și anume în anul 1893. Iată un caz unic, nemaîntâlnit în istoria literaturii române, relatat de către jurista Silvia Tican, soția scriitorului peregrin¹.

Certificatul de naștere al lui Mihai Tican, eliberat de Sfatul popular al Comunei Berevoiești, raionul Muscel, la data de 30 decembrie 1954, cu nr. 462 are următorul conținut:

Republica Populară Română... Certificat de naștere Seria Ni Nr. 068079. Numele TICAN. Prenumele MIHAI. Sexul bărbătesc. Anul nașterii 1893 (una mie opt sute nouăzeci și trei), luna iulie, ziua 2 (doua). Nașterea a fost trecută în registrul stării civile la nr. 12 din anul 1893, luna iulie, ziua 4. Părinții: Numele tatălui TICAN NICOLAE, vârsta 40 ani. Numele mamei TICAN SAFTA, vârsta 35 ani. Locul nașterii Berevoiești².

Acesta, în realitate, este actul de naștere al fratelui său decedat prematur. Mihai Tican s-a născut în 1895, nu știm dacă tot în luna iulie. Cert este că notarul Comunei Berevoiești, Stoica Iordăchescu, din comoditate, a refuzat să înscrie în registru nașterea sa, preferând să-i lase tatălui certificatul de naștere al fiului decedat. Și pretutindeni, Mihai Tican figura cu numele și prenumele fratelui său, fiind în realitate mai mic cu doi ani decât vârsta înscrisă oficial în certificatul de naștere. De aici necazurile ce se vor ivi când urma să meargă la școală în clasa I-a (avea doar cinci ani) sau la încorporare în armată.

Trebuie să remarcăm că despre musceleanul Mihai Tican – RUMANO, o personalitate aparte, complexă și chiar exotică a literaturii noastre s-a mai scris și încă se va mai scrie. Aceasta întrucât itinerariile călătoriilor sale, opera sa

* Profesor - Câmpulung.

1. V. Firoiu, "Biografii în bronz și marmură", Pitești, 1972, pag. 129.

2. Certificatul de naștere, aflat în posesia soției scriitorului, Silvia Tican, se găsește acum la Arhivele Naționale, fond Mihai Tican-RUMANO.

cuprinzând aproximativ 40 de volume, activitatea sa de scriitor și jurnalist, anchetele, interviurile, și chiar rechizitoriile sale nu sunt îndeajuns cercetate și cunoscute.

Să-i cunoaștem zbuciumata, aventuroasa și exotica existență trebuie să ne deplasăm nu numai la Berevoieștii Muscelului, unde s-a născut și a avut o scurtă și mizeră copilărie, ci trebuie să cercetăm în Arhivele Naționale din Capitală, unde se găsesc în limbile română, spaniolă și franceză peste trei metri liniari de documente cuprinzând perioada anilor 1905-1981³.

Pentru a-l cunoaște și pentru a-l înțelege pe celebrul muscelian Mihai Tican – RUMANO trebuie să colindăm prin marile orașe ale lumii. Să mergem la Neapole, Barcelona, Madrid, Lisabona, Istanbul, Pireu, Salonic, Beiruth, Alexandria, Cairo, Buenos-Aires, Rio de Janeiro, Sao Paolo, La Plata etc.

Pentru a-l cunoaște și înțelege pe Tican – RUMANO trebuie să ne afundăm în inima Continentului Negru, străbătând aproape toată Africa, apoi Australia, Mexic și Canada, Insulele Filipine, India și Noua Zeelandă, ca să nu mai amintim și de bătrânul nostru continent Europa.

Pasionat de vânătoare și mânat de dorul aventurii se va afunda în inima pădurii virgine a mult îndrăgitului său continent african. Urmărit de fiare sălbatice și șerpi veninoși, de insectele purtătoare de boli incurabile, Mihai Tican – RUMANO va înscrie în Africa o pagină nemuritoare de curaj și vitejie a călătorilor dintotdeauna și de pretutindeni. Orașe importante și sate necunoscute din junglă vor forma itinerariile sale africane amintind doar în treacăt Djibouti, Addis-Abeba, Dakar, Bathurst, Freetown, Monrovia, Lagos, Cape-Town și altele.

Să urmărim acum în fugă traiectoria vieții eroului nostru care se desfășoară pe parcursul a 72 de ani, din 1895, anul controversatei sale nașteri și până la 20 martie 1967 când a poposit în "eternul infinit" la București în cimitirul Bellu, al oamenilor mai mult sau mai puțin celebri.

Neobositul călător, cel care avea să colinde lumea din fragedă copilărie s-a născut, așa cum am arătat la început "la Berevoiești, sat pitit între Mușcelele încântătoare de pe Valea Bratiei. Berevoieștiul, vatra strămoșească, leagăn de

3. Vezi Arhivele Naționale, București, fond Mihai Tican-RUMANO, ce cuprinde 3,30 unități arhivistice. Găsim aici: acte de stare civilă, testamente, pașapoarte, cărți de membru, decizii, procese verbale, mss., lucrări literare, presă, publicații, corespondențe, invitații, cărți de vizită, fotografii etc. Tot acest bogat fond arhivistic a fost ordonat și inventariat de către Viorica Hostiuc (arhivist principal) în șase grupe și anume: 1 – Documente personale; 2 – Documente privind activitatea creatorului de fond; 3 – Documente privind administrația bunurilor; 4 – Manuscrise și copii ale lucrărilor literare; 5 – Coresp. primită și expediată de M. Tican diverselor personalități române și străine din care amintim: El Văcărescu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, Ion Marin Sadoveanu și alții; 6 – Ultima grupă "Documente fotografice" cuprinde un număr de 419 fotografii ale lui M. Tican-RUMANO din familie și din numeroasele-i călătorii.

cântec și istorie avea să încante inima de copil a lui Mihai... de pe Valea Satului, înaripându-i gândurile și aspirațiile, îndemnându-l să pornească în lume pe nesfârșitu-i drum"⁴. Avea doar 11 ani, când părăsind locul natal, se angajează la un negustor din Câmpulung, unde abia rezistă să rămână nici doi ani.

Va părăsi Câmpulungul într-o dimineață a anului 1908, când nu împlinise 13 primăveri. Pleca să-și găsească un loc sub soare, dornic de libertate ca și păsările cerului. Nu suportase să fie bătut și umilit de către stăpânul cel lacom și rău din reședința Mușcelului. Nu era obișnuit cu bătaia. Mama sa nu-l bătuse niciodată.

Ajuns la București, la fratele său mai mare, Ion, descult, flămând și obosit, mezinul familiei Tican, v-a hotărî să plece în lumea largă, decât să se mai întoarcă acasă, cum îi poruncise Ion, care nu avea cum să-l ajute și nici ce să-i dea de mâncare, în capitala micului regat român.

Cum a ajuns la Brăila (locul de baștină al altui "mare vagabond" de geniu – Panait Istrati) și de aici la Constanța nu se știe.

Copilul isteț și curajos se va imbarca (se pare clandestin) în anul 1908 pe un vapor, sub pavilion italian, care-l va duce în frumosul oraș de la poalele Vezuviului, la Neapole, unde se angajează "ca vânzător la un negustor (Don Rafael)"⁵.

Pe la începutul anului 1909, fugarul muscelian sosea în Argentina (prima sa patrie adoptivă) la Buenos Aires, unde va rămâne 14 ani. Aici M. T. Rumano va cunoaște căldura sufletească a oamenilor, aici va învăța de zor limba spaniolă. Înainte de 1913, la vârsta majoratului începe munca de gazetar colaborând la ziarele "*El Ecco*" din *La Plata*, "*Carras y Carretas*" (*Fete și fețișoare*) și "*Prensa de Buenos Aires*". În anul 1916 în capitala Argentinei îi va apare lucrarea "*Despre pământul drag al patriei mele*" care îl va consacra printre memorialiștii români de călătorie.

"Odată deșteptată muza scrisului și pasiunea pătimașă a călătoriei, tânărul român nu a obosit niciodată și tot timpul liber îl va folosi pentru instruire, cunoaștere, citit, dar mai ales pentru călătorie"⁶.

În portul La Plata întâmplător îl cunoaște pe belgianul Georges Laffite, care lucra în Congo ca șef al unei firme de comerț. Aproape un an de zile cei doi vor colinda Continentul Negru. Africa îl va fermeca și îl va obseda toată viața. La vânătoare ori mânat de dorul aventurii și farmecul necunoscutului va străbate Africa Centrală și Occidentală (Mauritania, Senegal, Guineea Bissau, Sierra-

4. Costea Marinoi și Titu N. Berevoescu, "File din cronica Berevoieștiului", Ed. Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2002, pag. 195.

5. Gh. Pâmuță, Ov. Isbășescu, Fl. Mârțu, "Oameni din cetatea de scaun", Ed. V. Cârlova, București, 1995, pag. 165.

6. Ion Cruceană, "Momente și figuri argeșe", Pitești, 1980, pag. 190.

Leone, Coasta de Fildeș, Congo, Nigeria, Gabon, Liberia, Camerun, Zair, Angola. Din Luanda, cu un vapor olandez, va naviga 5 zile, debarcând în Africa de Sud, la Cape-Town. Renunță a mai face înconjurul Africii prin sud și sud-est; până în Egipt (țara faraonilor și a uriașelor piramide). Din Cape-Town se întoarce la bordul unui transatlantic în Europa, la Lisabona. Din Portugalia lua trenul spre Madrid și apoi cum el mărturisește: – Debarcai într-o zi la Barcelona și avui impresia halucinantă a unui miracol, ca și când aș fi fost dintr-o dată transportat în propria mea patrie.

În Spania, a doua sa țară adoptivă, după Argentina, M. T. Rumano se stabilește pentru 7 ani (între 1924-1931) în capitala Cataloniei, orașul Barcelona, întemeiat de Hamilcar Barcas, tatăl ilustrului erou cartaginez Hanibal.

Aici se afirmă ca scriitor de limba spaniolă. Fără a uita de originea sa românească, cu care se mândrea (vezi cognomenul Rumano), fără a uita de pământul natal, de locurile dragi ale copilăriei, Tican Rumano nu pierde nici o ocazie de a prezenta publicului spaniol aspecte din țara sa. În permanență subliniază originea comună latină a celor două popoare.

În Spania colaborează la ziarele *"El Ecco"*, *"El Dia Grafico"*, *"El Pueblo"*, *"Heraldo De Madrid"*, *"El Sol"*, *"La Libertad"*, *"A.B.C."*.

La Barcelona, pe cont propriu editează săptămânalul *"Dacia"* la care este director, editor, corector și autor de articole. În primul număr, care a apărut la 21 februarie 1929, musceleianul nostru își proclamă idealul *"Unirea între popoarele latine"*. Aici el publică în limbile spaniolă, română, franceză și italiană.

Aici la Barcelona, Mihai Tican și-a publicat cărțile în limba spaniolă: *"La Vida del blanco en la tierra del Negro"* (*"Viața albului în țara negrilor"*), *"Pardidos entre las fieros"* (*"Pierduți printre fiare"*), *"El hombre-mano y sus mujeres"* (*"Omul maimuță și femeile lui"*), *"La donza de los canibales"* (*"Dansul canibalilor"*), *"El monstrea del aqua"* (*"Monstrul apelor"*), *"El lago de los elefantes"* (*"Lacul cu elefanți"*), *"En el corazon de la selva virgen"* (*"În inima pădurii virgine"*) și altele.

O vreme Mihai Tican Rumano are o funcție onorifică la Madrid ca atașat de presă. Când funcția de atașat de presă devine plătită, este numită o altă persoană cu alte merite și alte relații decât cele culturale.

În anul 1931, în plină putere creatoare, la vârsta de 36 de ani M. T. Rumano se va întoarce în patrie, devenind redactor la cotidianul *"Universul"*. Mai colaborează și la alte publicații ca: *"Ilustrația română"*, *"Realitatea ilustrată"*, dezbătând probleme de actualitate având prestigiul gazetarului și scriitorului consacrat.

La 29 octombrie 1932 se căsătorește cu studenta la Drept Silvia Petrescu, care-i va fi tovarăș și sfătuitor înțelept până la sfârșitul vieții⁷.

7. Costea Marinoiu și Titu N. Berevoescu, *op. cit.*, pag. 199.

În 1934 va face ultima și marea sa călătorie în Africa de Est, în Etiopia, despre care va scrie o foarte interesantă carte ("*Abisinia*" apărută în anul 1935). În Etiopia este prezentat împăratului Haile Selassie I care îl va decora pentru popularitatea făcută țării sale. Cu ocazia vizitei împăratului Etiopiei în țara noastră, în septembrie 1964, printre românii dragi cu care oaspetele a dorit să stea de vorbă a fost și musceleanul nostru.

Într-o declarație făcută în revista "Secolul XX", nr. 2, 1962 M. Tican afirma: "Neastâmpărul m-a purtat prin cele două Americi, Africa, Asia, Australia și Europa. Cel mai drag însă dintre toate (continentele n.n.) mi-a fost Africa. De ce? N-aș putea spune. A fost ceva mai presus de puterea mea de înțelegere. L-am iubit".

Istoria multimilenară a poporului nostru, frumusețile inegalabile ale țării noastre, aveau să-l atragă pe celebrul călător (spre apusul vieții) mai mult decât miracolul lumii. După cartea de debut, despre care am amintit, "*Despre pământul drag al patriei mele*", în 1934 scoate o nouă lucrare "*Icoane Dunărene*". Însemnările sale de călătorie prin țară urmau să formeze volumele: "*Mănăstirile noastre*" și "*Hoinărind prin țară*". În 1971 cele două volume vor fi reunite într-o carte postumă apărută sub îngrijirea lui C. Darie sub titlul "*Hoinărind prin țară*".

Despre Muscelul său drag, despre județele Argeș și Vâlcea a scris cu căldură și admirație. Vezi: "Pitești", "În capitala Basarabilor", "Câmpulung-Muscel", "Prin munții Muscelului", "Spre Nămăești", "Bâlcu de la Câmpulung", "Valea Satului", "Cetățuia" (așezarea geto-dacă de la Cetățeni), "La Cumpăna", "Pe Valea Oltului", "De la Râmnicu Vâlcea spre Călimănești", "Râmnicu Vâlcea", "Mănăstirea Dintr-un Lemn", "Govora", "Pe sub poalele Carpaților" și altele.

Nu mai insistăm asupra altor laturi ale personalității sale prolifică. Amintim doar în treacăt despre donațiile sale făcute oamenilor din mijlocul cărora s-a ridicat. În semn de recunoștință, Muzeului din municipiul nostru îi donează "o întreagă pinacotecă, numărând 170 tablouri în ulei, acuarelă, cărbune, tuș, desene și gravuri și 27 lucrări de sculptură. Lucrările aparțin, unele, epocii clasice a picturii românești (N. Grigorescu, S. Luchian, câmpulungeanului G. D. Mirea, piteșteanului Costin Petrescu sau sculptorilor Ion Georgescu, Dimitriu Bârlad ori Ion Mateescu, frate mai mare după mamă cu George Topârceanu), iar cele mai numeroase, școlii moderne și contemporane, ilustrată de: Lucian Grigorescu, Henri Catargi, C. Baraschi, Oscar Han, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Ilie Burghilea, C. Ivancenco și mulți alții...

Pentru Muzeul de la Berevoești situat în localul școlii vechi din centrul satului, selecționează 120 de tablouri⁸.

Mihai Tican-Rumano a îmbogățit memorialistica românească de călătorii ce-și are începuturile cu Nicolae Milescu Spătarul – un "Marco Polo al sec. al XVII-lea", Stolnicul C-tin. Cantacuzino, savantul umanist Dimitrie Cantemir și

8. Ion Cruceană, *op. cit.*, pag. 191.

boierul Dinicu Golescu supranumit "primul român modern". Paginile sale pot sta alături de cele ale marilor scriitori Al. Vlahuță, V. Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Gh. Asachi, N. Filimon, Cezar Bolliac, Calistrat Hogaș sau contemporanul nostru, Geo Bogza.

În încheiere, vorbind despre marii călători români, nu se poate să nu amintim de Ion Codru Drăgușanu – plecat să cunoască "rotundul lumii", Dr. Ilarie Mitrea și Ion Arseniu – călători în Mexic și Indonezia, Ing. Iuliu Popper – explorator în Țara de Foc și Patagonia, Dimitrie Ghica și N. Ghica Comănești – exploratori ai Țării Somalilor, Bazil Gh. Assan – primul român în Arctica și călător în jurul lumii, Sever Pleniceanu – explorator al fluviului Congo, Ion L. Catina în Africa australă, Gregoriu Ștefănescu – remarcabil geolog, călător și explorator, Francisc Binder ce întreprinde trei călătorii în Africa, C-tin. Dumbravă – glaciolog în Groenlanda, Prof. Eugen Pora în Oc. Indian pe nava "Viteaz", Prof. Gh. Marinescu și nu în ultimul rând întemeietorul biospeologiei, Emil Racoviță – explorator al "Continentalului de gheață"⁹. Se cuvine să amintim aici între marii călători și exploratori (de arhive și biblioteci) pe ilustrul nostru istoric Nicolae Iorga, supranumit "luceafărul istoriografiei românești".

Mai trebuie să amintim aici și pe vestitul Badea Cârțan ce trecea prin vama "cucului" cu cărți românești la frații din Ardeal și care la sfârșitul lunii februarie 1896, după 43 de zile de la plecare intra, la pas, pe jos, în "cetatea eternă". Odihnindu-se la poalele Columei lui Traian, uimiți excursioniștii și vizitatorii mărețului monument al Romei vor exclama:

– Cum e posibil? Un dac a coborât de pe Columnă!

Nu putem încheia fără a aminti și de o excursie fără precedent. Touring Club de France organizează un concurs de globe-trotteri, ce constă în ocolirea Pământului pe jos. La 1 aprilie 1910 patru studenți, Dumitru Dan, Paul Pârnu, Gh. Negreanu și Alexandru Pascu au pornit în marea aventură. În ziua de 29 martie 1916, după 6 ani fără două zile, se mai întorcea, încărcat de glorie doar buzoianul D-tru. Dan¹⁰.

Un alt mare globe-trotter român, nonagenarul Neculai Ghimpu, este mai bine cunoscut în lume, decât în țara sa¹¹.

La 20 de ani, neobositul N. Ghimpu a făcut turul României Mari pe jos. După pensionare, la 62 de ani, a efectuat ocolul Europei (incluzând 10 țări) iar la vârsta de 64 de ani a plecat în turul lumii, străbătând 62 de țări.

Acum, nonagenarul N. Ghimpu vrea să ajungă pe jos în eterna Romă, "cetatea celor șapte coline", sau mai recent, să mai treacă odată Prutul la frații noștri dragi din Basarabia.

9. V. Hilt, "Călători și exploratori români", Ed. Enciclopedică română, București, 1972.

10. V. Borda, "Hronic pe glob" – "Nouă călători români", Ed. Albatros, București, 1983, pag. 97-121.

11. "Un român din sectorul 2 este sărbătorit anual în Statele Unite", ziarul "Național", vineri, 27 aprilie 2001, pag. 2.